

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

Wespbijen, ongrijpbare parasieten

Wespbijen danken hun naam aan hun gelijkenis met wespen, terwijl het bijen zijn. Ze hebben de kenmerkende zwart-geel-rode tekening van wespen, zijn een stuk kaler dan de meest wilde bijen en de vrouwtjes hebben geen korfjes of haren voor het verzamelen van stuifmeel. Dat hebben ze ook niet nodig want het zijn parasitaire bijen. Ze gebruiken als energiebron voor het vliegen nectar uit zeer uiteenlopende bloemen.

Parasitaire levenswijze

Wespbijen parasiteren op andere wilde bijen: voornamelijk op zandbijen. De larve groeit op van het bijenbroodje in de broedcel van de waardbij. Daarmee is het dus een bij want hij eet als larve stuifmeel en geen vlees zoals wespenlarven doen.

Elke soort wespbij heeft een of enkele waardbijen waarop hij parasiteert. In Nederland vliegen zo'n 46 soorten. Een flink aantal is zeldzaam. Van een heel aantal wespbijen zijn de waardbijen niet met zekerheid bekend. Het op naam brengen van wespbijen van een foto is erg lastig, zo niet ondoenlijk. De soorten lijken uiterlijk erg op elkaar en om het moeilijk te maken variëren ze ook nog binnen de soort.

Hoe doen ze het?

Vrouwelijke wespbijen zijn vaak vliegend te zien op plekken waar de hollen van hun waardbijen zitten. Daarbij vliegen ze laag boven de grond, vaak tussen de vegetatie op zoek naar een nestingang. Dit gedrag is erg handig om een idee te

krijgen waar waardbijen nesten zitten. In *Bijenhouden 2022-2* beschreef ik hoe de signaalwespbij (*Nomada signata*) in mijn tuin aangaf waar de nesten van vosjes zaten.

Wanneer een wespbij-vrouwtje een nestingang gevonden heeft, wacht ze tot de waardbij is vertrokken en gaat dan het nest binnen. Ze zoekt de broedcel die de bij aan het bevoorraden is en legt daar in de wand van de cel een ei. Het ei is kleiner en wat anders van structuur dan dat van de waardbij. Mogelijk is dat om minder op te vallen. De larven van de wespbij zijn veel beweeglijker dan die van de waardbij. Het eerste wat ze doen na het uit het ei kruipen is het opzoeken van het ei of de larve van de waardbij en die doden. Ze zijn goed toegerust om dat te doen: ze hebben vaak voelsprietachtige structuren op de kop en stevige kaken. Vervolgens consumeren ze het bijenbroodje. Ze verpoppen in de broedcel en voorjaarssoorten overwinteren er als volwassen bij.

In mijn tuin:

Behalve de reeds genoemde signaalwespbij heb ik in de loop van de tijd nog twee soorten wespbijen in mijn tuin gevonden. Het gaat om de gewone wespbij (*Nomada flava*) en de kortsprietwespbij (*Nomada fucata*). Als waardbij van de gewone wespbij worden onder andere de zwartbronzen zandbij en de viltvlekzandbij genoemd. Beide zie ik geregeld foerageren in mijn tuin.

De kortsprietwespbij heeft de grasbij als waardbij. De grasbij heeft twee generaties met als gevolg dat ook de kortsprietwespbij twee generaties heeft. Ook grasbijen foerageren geregeld in mijn tuin. Paardenbloemen zijn daarbij favoriet.

Buiten de tuin:

Ook in natuurgebieden in de omgeving kom ik weleens wespbijen tegen. Meestal houden ze zich op in bosranden. Het is altijd een uitdaging om zo'n wespbij te fotograferen. Mannetjes willen nog wel eens rustig zonnen, poetsen of drinken. Maar het fotograferen van actieve vrouwtjes die nesten van waardbijen zoeken lukt vaak niet, want die hebben helemaal geen neiging om even stil te zitten voor de foto. En zonder foto's kun je zeker niet opzoeken wat je gezien hebt.

Maar soms heb je geluk. Zo heb ik in een griend in de buurt de

Geelzwarte wespbij man. Foto Annette van Berkel

Roodharige wespbij vrouw bij nest grijze zandbij.
Foto Pieter van Breugel

Roodharige wespbij vrouw wacht bij nest grijze zandbij.
Foto Pieter van Breugel

Gewone wespbij vrouwtje. Foto Annette van Berkel

Kortspriet wespbij man. Foto Annette van Berkel

prachtige geelzwarte wespbij (*Nomada succincta*) drinkend op een paardenbloem kunnen fotograferen! Tenminste, ik denk dat het een geelzwarte wespbij is, maar ik ben nog in overleg met andere bijenkenners, want het zou ook een smalbandwespbij (*Nomada goodeniana*) kunnen zijn. Beide soorten parasiteren waarschijnlijk op de zwartbronzen zandbij en de viltvlekzandbij.

In grote bijenkolonies, zoals van de grijze zandbij (*Bijenhou- den 2023-1*), is er een flinke kans op ontmoetingen met de roodharige zandbij (*Nomada lathburiana*). Op de foto's van Pieter van Breugel is te zien hoe een vrouwtje van deze soort naar een vrouwtje grijze zandbij vliegt die net bij haar nestin- gang is geland en vervolgens gaat zitten wachten tot die klaar is en zij het nest in kan. ●